

CD KLASSIEK

**Achter het klavier
Antonin Dvorak**

Van de zes pianotrio's die Antonin Dvorak (1841-1904) componeerde, bleven er vier bewaard. In de eerste twee sluit hij aan bij de Weense School. Ook de laatste twee pianotrio's zijn markant voor Dvoraks evolutie, in dit geval in de richting van al maar grotere expressiviteit.

Het derde klaviertrio uit 1883 is één en al kamermuziek. De componist worstelt met de dood van zijn moeder. Hij herdenkt haar vol liefde en melancholie, maar hij zit ook vol grimmige wrok over de genadeloze, allesverwoestende dood. Of dat verhaal helemaal klopt, laten we maar over aan de historici, maar het zou best kunnen.

In de eerste beweging worden meteen de tegengestelde krachten voorgesteld. In de tweede beweging, een *allegro grazioso* dat overkomt als een *scherzo*, spreekt Dvorak zijn eigen taal. Het derde deel is een meesterlijke exploratie van het in dynamisch evenwicht houden van de voortdurend wisselende gevoelscontrasten. De spanning raakt niet zomaar ontladen. In de vierde beweging wordt alle passie en berusting opnieuw opgevoerd.

Antonin Dvorak staat dicht bij Johannes Brahms (1833-1897), de eerste Duitser die zijn werk waardeerde. Er zijn de vele heerlijke, bijna schubertiaanse melodieën. Er is de voorliefde voor de volksmuziek van zijn land, de gave om naadloos te schakelen.

Het Franse Trio Wanderer speelt nu al dertig jaar samen en dat hoor je aan hun geweldige samenspel. Een trio is altijd meer dan de som van drie uitstekende solisten en net ervaar je in zijn vertolking van het meest populaire van Dvoraks klaviertrio's, het trio in E, opus 90, beter bekend als 'Dumky'. Die naam gaat terug op het woord *dumka*, een Slavische ballade met een elegische inslag, hier door de componist fijn gesnoeid en gestileerd.

Dat de Russische componist gelukkig was met dat werk, mag blijken uit het feit dat hijzelf achter het klavier zat bij de première van het werk in 1891, het jaar vóór hij zou afreizen naar de Nieuwe Wereld. Ondergetekende vermoedt dat Dvorak hoogst tevreden zou zijn geweest met de vertolking door het Trio Wanderer. Vanaf de eerste cellostreken die Raphaël Pidoux aanzet in het *lento maestoso* is het genieten geblazen. (JC)

Antonin Dvorak, *Piano Trios Opus 65 & 90*, door het Trio Wanderer, Harmonia Mundi, HMM902248, 23 euro.

CD KLASSIEK

**Onder Stalin
Sergej Prokofiev**

Sergej Prokofievs eerste vioolconcerto, opus 19, kwam tot stand in 1915-1917. Het eerste deel is een dromerig *andantino* met een prachtige melodie als hoofdthema. Het derde is een soort natuuridylle, overwegend lyrisch van aard die zowaar lentefrisse gevoelens kan wekken. Het middendeel is sneller, met af en toe groteske ritmewijzigingen en contrasten.

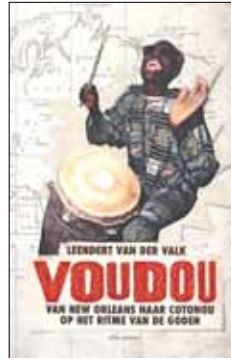
Van 1918 tot 1936 leefde de Russische componist in het Westen, al reisde hij meermaals naar zijn vaderland. Na Parijs trok hij naar New York en woonde hij vervolgens in Londen. In Madrid ging in 1935 zijn tweede vioolconcerto in première. Even mooi als het

eerste, maar veeleer romantisch en inniger van inslag en met een schitterend, vloeiend middendeel (*andante assai*). Uiteindelijk koos de componist er toch voor om terug te keren naar Rusland.

Heimwee bleek echter geen goede raadgever, want in de Bond van Sovjetcomponisten regeerde de middelmaat met harde hand. Ieder volgde zijn eigen strategie om een showproces of een verbanning naar de goelag te voorkomen. Prokofiev gaat mee met wat Vadertje Staat verwacht van kunstenaars. Zo componeerde hij in 1939 een cantate voor Stalins zestigste verjaardag. (JC)

Sergej Prokofiev, *Violin Concertos Nos 1 & 2*, door Rudolf Koelman, viool & het Musikkollegium Winterthur onder leiding van Douglas Boyd, Challenge Classics, CC72736, 23 euro.

BOEK WERELD

**Bezetenheid
Leendert van der Valk**

Voodoo (in het Frans *voudou* gespeld) is een oeroude West-Afrikaanse religie die met de slaven de Nieuwe Wereld bereikte en zich daar transformeerde. Vooral in Haïti en aan de oostelijke kusten van Latijns-Amerika kreeg voodoo zijn bijzondere gestalte.

Het begrip 'voodoo' raakte na 1932 algemeen ingeburgerd in

het zog van de eerste Amerikaanse horrorfilms. Oorspronkelijk komt het woord uit de toontalen van de Fon en de Ewe. Het meest bekende voorwerp is de voodoo-pop waarin spelden worden geprikt, maar die wordt in werkelijkheid amper gebruikt. Voodoo is vooral een offercultus, waarbij bezetenheid en trance een grote rol spelen. Geesten of goden communiceren met de mensen via allerlei vormen van cultische bezetenheid.

In *Voudou* reist Leendert van der Valk van New Orleans naar Haïti, Suriname, Togo en Benin, op zoek naar de relatie tussen voodoo en hedendaagse muziek. Niet toevallig begint hij zijn verhaal met de stemspasmen van de ook bij ons geliefde Amerikaanse rockartiest James Brown. Van der Valk gaat ervan uit dat de hedendaagse muziek niet te begrijpen valt zonder kennis van de Afrikaanse religies en het verhaal van de slavernij. De jazz van Louis Armstrong, de afrobeat

van Fela Kuti, de blues – zonder voodoo waren ze er niet geweest. Rituelen werden ook gekerstend en kregen een plaats in de vele Amerikaanse zwarte kerken met bijbehorende muziekstijl.

Voor de auteur is voodoo tot slot ook een geloof dat gedeeld wordt door miljoenen mensen. „De geschiedenis, de goden, ze zitten in de muziek. De voodoo die ik aanbid is de groove.” Een kennismaking met een vreemde, nabije wereld. (EDS)

Leendert van der Valk, *Voudou. Van New Orleans naar Cotonou op het ritme van de goden*, Atlas Contact, Amsterdam, 2017, 364 blz., 24,99 euro, ISBN 978 90 4502 862 0.

BOEK GELOOF

**Zieners van Lourdes
Jean-Paul Vermassen**

De voorbije jaren halveerde zowat het aantal pelgrims in het Franse Lourdes. Toch blijft Lourdes voor velen van groot belang. Jean-Paul Vermas-

sen, lange tijd pastoraal begeleider bij beweging.net, ontdekt de persoonlijke notities van Bernadette, het zienersje van Lourdes dat religieuze werd in Nevers. De visie van de auteur is dus geënt op haar eigen getuigenis, op haar eigen woorden evenals op andere getuigenissen en publicaties over haar leven. Vermassen actualiseert Bernadette en haalt haar uit een te enge benadering.

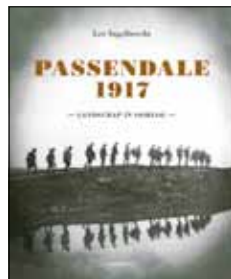
„We maken kennis met een Bernadette die voor ons veel beter herkenbaar is en die veel dicht bij ons komt te staan”, lezen we. „Bernadette heeft iets van Etty Hillesum. Beiden waren mystieke types die al op jonge leeftijd vervuld waren van een intense, geestelijke beleving. Meer dan bij Etty Hillesum was bij Bernadette het christelijke verhaal de

hoofdbron van haar mystiek, innerlijke leven.”

De verschijningen leest Vermassen als sterke religieuze ervaringen, die tijdsgebonden zijn, maar toch geactualiseerd kunnen worden. Bij elke etappe uit Bernadettes leven geeft de auteur dan ook een aanzet tot actualisering en stelt hij vragen met de bedoeling de brug te slaan naar ons eigen leven. (EDS)

Jean-Paul Vermassen, *Het leven van Bernadette. Een verhaal van kwetsbaarheid en kracht*, Halewijn, Antwerpen, 2017, 104 blz., 15,95 euro, ISBN 978 90 8528 417 8.

BOEK GESCHIEDENIS

**Wat rest van de slag
Nick Lloyd & anderen**

De verovering van de heuvelrug bij Passendale, eind september 1917, was een van de grootste militaire prestaties in de Eerste Wereldoorlog. Het feit besloot wat de geschiedenis inging als de Slag bij Passendale, ook bekend als de Derde Slag bij Ieper. Toch was het een mislukking. Door een rampzalige tactiek, als gevolg van de hoogmoed van de opperbevelhebber, mondde de slag uit in een bloederig offer in de modder. De prijs was gigantisch. Tussen 31 juli en 12 november 1917 verloren de Britten een kwart miljoen soldaten. Ook de Duitsers leden onnoemelijke verliezen en hun moed werd zwaar beproefd,

maar onvoldoende om de oorlog te beëindigen.

De Londense historicus Nick Lloyd bijt zich vast in de veldslag om het kleine Vlaamse dorp en vertelt in meer dan vierhonderd bladzijden een meeslepend verhaal. Op basis van bronnenonderzoek beweert hij dat de slag wel degelijk de oorlog had kunnen beslechten en niet zinloos was, maar dat heldenmoed verweven werd met dwaasheid. Passendale werd daardoor *Passiondale*, een zinloze slachtpartij.

Lee Ingelbrecht zoomt in een ander, indrukwekkend geïllustreerd boek in op het landschap in de getroffen streek. Dat wordt wel eens de laatste getuige genoemd. We zien foto's van vóór, tijdens en na de gevechten. Hallucinant, in 1917 zakten de ruïnes van de dorpen weg in een gigantische modderpoel. Reeds in oktober 1914 waren de 14.000 inwoners geëvacueerd. Aan het einde van de oorlog, in november 1918, doorsneed een brede strook maanlandschap het zuiden van West-Vlaanderen. Terugkerende bewoners vonden hun huis niet meer terug. Toch wordt het geteisterde landschap door de natuur snel hersteld. Er kwamen noodwoningen en in 1923 waren

er opnieuw volwaardige dorpskernen verrezen in het landschap rond Ieper.

Wat rest er vandaag van een van de meest verschrikkelijke slagvelden ooit? Sommige planten overleefden de oorlog. Wellicht de meest aangrijpende sites zijn de talrijke oorlogskerkhoven die je rond Ieper aantreft. Befaamd is het uitgestrekte Tyne Cot Cemetery op de befaamde heuvelrug, waar haast uitsluitend militairen rusten die sneuvelden na augustus 1917. (EDS)

Nick Lloyd, *Passendale. Ieper 1917*, Hollands Diep, Amsterdam, 2017, 400 blz., 34,99 euro, 9789048827398 • Lee Ingelbrecht, *Passendale 1917. Landschap in oorlog*, Lannoo, Tielt, 256 blz., 29,99 euro, ISBN 978 90 8225 214 9.